

судового засідання з повідомленням сторін для повного та всебічного встановлення обставин справи.

Але, при цьому законодавець оминає своєю увагою справи, що виникають з трудових відносин; справи про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд, та інші справи немайнового характеру.

Оскільки вони також можуть розглядатися за правилами спрощеного провадження, вочевидь заінтересованим у них особам так само має надаватися право заявити клопотання про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням (викликом) сторін. Зі свого боку суд може задовольнити таке клопотання або відмовити в його задоволенні, але тільки з тих підстав, які мають визначатися в законі. Тому, дане питання потребує свого нормативного вирішення.

Одержано 10.04.2019

УДК 346.3;346.2:346.5

Ірина Анатоліївна СЕЛІВАНОВА,

доцент кафедри господарського права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6186-5652>

ПОНЯТТЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ

Світовий досвід свідчить, що малий бізнес має велике значення для підтримки і розвитку підприємництва, підвищення життєздатності і розвитку національної економіки, збереження в суспільстві атмосфери ділової активності. Малий бізнес швидше реагує на нові умови виробництва та науково-технічного прогресу, споживчого попиту, адже невеликий обсяг виробництва і обмежені ресурси роблять його таким, що швидше пристосовується до нових умов, порівняно із середнім та великим бізнесом. В результаті такої мобільності малий бізнес сприяє створенню нових робочих місць¹ та конкурентного середовища, підвищенню якості товарів та послуг.

Для визначення малого бізнесу в багатьох розвинених країнах застосовується лише одна ознака – кількість працюючих. Так, в Болгарії це – до 50 чоловік, в Англії до 200 чоловік, Угорщині до 100, Італії до 100, США до 500, причому існує розподіл малих підприємств по кількості працюючих. Так, кількість службовців від 1 до 24 належать до категорії найменших, від 25 до 99 належать

¹ Наприклад, в Італії в малому бізнесі працює 80% загальної кількості зайнятих [1].

до малих і від 100 до 490 проміжні підприємства. Франція відносить підприємства до малих з кількістю працюючих до 500 чоловік [1].

В Україні також існує механізм підтримки малого підприємництва, зміст якого вперше було визначено Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктами малого підприємництва» (далі – Указ) [2]. Відповідно до його норм, по – перше, до суб'єктів малого підприємництва відносились фізичні особи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які мали встановлені Указом кількість працюючих та обсяг виручки від реалізації продукції за рік¹. По друге, для таких суб'єктів Указом впроваджена спрощена система оподаткування, обліку та звітності.

Подальший розвиток поняття малого підприємництва було зроблено Законом України «Про державну підтримку малого підприємництва» (далі – Закон 1), який розширив поняття таких суб'єктів² в порівнянні з Указом, а також встановив, що для них в порядку, встановленому законодавством України, може застосовуватися спрощена система оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності, яка передбачає заміну сплати встановлених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів) сплатою єдиного податку та застосування спрощеної форми бухгалтерського обліку та звітності [3, ст. 1, 11].

Закон 1 також виходив з того, що право на єдиний податок мають виключно суб'єкти малого підприємництва. Втім, не всі суб'єкти малого підприємництва, визначені Законом 1, а лише ті з них, що відповідали вимогам, встановленим Указом, мали право на сплату єдиного податку та спрощену систему бухгалтерського обліку та звітності. Хоча Закон 1 декларував і деякі інші заходи підтримки малого підприємництва (бізнес-інкубатори, програми підтримки тощо), реальною допомогою фактично були і залишаються лише єдиний податок та застосування спрощеної форми бухгалтерського обліку та звітності.

Наступним і, як показала практика, не останнім кроком в розвитку поняття малого підприємництва було прийняття Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (далі – Закон 2) [4] та доповнення Господарського кодексу України та Податкового

¹ Фізичні особи – підприємці, у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. гривень та б) юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн гривень.

² Всі фізичні особи, незалежно від кількості працюючих та б) юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та обсяг річного валового доходу не перевищує 70 млн гривень.

кодексу України. Відповідно до цих змін поняття суб'єктів малого підприємництва знову розширюється в порівнянні з Законом ¹. Крім збільшення обсягу річного доходу шляхом прив'язки його до мільйонів євро, тепер до суб'єктів малого підприємництва з юридичних осіб відносяться не тільки суб'єкти підприємницької діяльності, але й суб'єкти некомерційної господарської діяльності [5, ст. 55]. Право сплачувати єдиний податок отримали суб'єкти малого підприємництва, кількість працюючих та обсяг доходу яких відповідають вимогам, встановленим Податковим кодексом України, які самостійно обрали спрощену систему оподаткування та реєструються платником єдиного податку [6, ст. 291]. Застосування ж спрощеної системи обліку та звітності врегульовано Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Виходячи з його норм право застосовувати спрощену систему обліку та звітності мають не суб'єкти малого підприємництва, а малі підприємства, тобто тільки юридичні особи – суб'єкти комерційної (підприємницької) та некомерційної діяльності. Крім того, для визначення малого підприємства застосовуються три критерії – кількість працюючих, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та балансова вартість активів [7, ст. 2].

На підставі викладеного приходимо до висновку, що поняття малого підприємництва постійно знаходиться у фокусі уваги українського законодавця. Втім, наразі виникла невідповідність між критеріями малого підприємництва, які застосовує Господарський кодекс України (кількість працюючих та річний дохід від діяльності) та Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (кількість працюючих, річний дохід від діяльності, балансова вартість активів). І її необхідно виправити. Це можливо зробити двома способами: а) або для визначення малого підприємництва застосовувати лише один критерій – кількість працюючих або б) або всі три критерії.

Список бібліографічних посилань

1. Значення малого бізнесу в економіці розвинутих країн // Майстерня Своєї Справи : сайт. URL: <https://msd.in.ua/znachennya-malogo-biznesu-v-ekonomici-rozvinutix-kra%D1%97n/> (дата звернення: 08.04.2019).

2. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктами малого підприємництва : указ Президента України від 03.07.1998 № 727/98 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98> (дата звернення: 08.04.2019).

¹ Так, до них наразі відносяться фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

3. Про державну підтримку малого підприємництва : закон України від 19.10.2000 № 2063-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14> (дата звернення: 08.04.2019).

4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 08.04.2019).

5. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 436-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 08.04.2019).

6. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 08.04.2019).

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 08.04.2019).

Одержано 12.04.2019

УДК 347.23

Алексей Николаевич СОЛОВЬЁВ,

доцент кафедры гражданского права № 1

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

кандидат юридических наук, доцент

ОГРАНИЧЕНИЕ ПРАВА СОБСТВЕННОСТИ КАК ЭЛЕМЕНТ СОДЕРЖАНИЯ ЮРИДИЧЕСКОЙ ОБЯЗАННОСТИ СОБСТВЕННИКА (НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПРОБЛЕМЫ)

Что следует понимать под *ограничением права собственности*? Анализ взглядов ученых, в той или иной мере задававших себе подобный вопрос, позволяет выделить следующие общие признаки последнего:

а) это некое стеснение полноты права собственности;

б) обязательно формально определено, то есть, закреплено в нормативно-правовых актах, и, при этом, исключительно уровня закона и Основного закона;

в) устанавливается исходя из публичных интересов, а именно – с целью правовой охраны прав и законных интересов иных лиц [см., например: 6; 10; 5].

Исходя из вышеизложенного, можно *ограничение права собственности* определить как *закрепленное в Конституции и законах стеснение возможного поведения собственника по осуществлению принадлежащих ему правомочий в отношении объекта своего права в целях обеспечения и охраны прав и законных интересов иных лиц*.

Следует отметить, что среди цивилистов не сложилось единого мнения касательно природы ограничения права собственности. Собственно говоря, вышеописанные споры о признании или отрицании существования ограничений